

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

5 februarie 2015 *

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru — Articolul 45 TFUE — Regulamentul (UE) nr. 492/2011 — Libera circulație a lucrătorilor — Acces la încadrarea în muncă — Serviciu public local — Cunoștințe lingvistice — Mijloc de probă”

În cauza C-317/14,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 2 iulie 2014,

Comisia Europeană, reprezentată de J. Enegren și de D. Martin, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Regatului Belgiei, reprezentat de L. Van den Broeck, de J. Van Holm și de M. Jacobs, în calitate de agenți,

pârât,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul S. Rodin, președinte de cameră, domnul A. Borg Barthet și doamna M. Berger (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: franceza.

Hotărâre

- 1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin faptul că a impus candidaților la posturi în serviciile locale din regiunile de limbă franceză sau de limbă germană din ale căror diplome sau certificate nu rezultă că și-au terminat studiile în limba vizată să obțină certificatul eliberat de biroul de selecție al Serviciului public federal Personal și Organizare (SEFOR), după ce au promovat examenul organizat de acest organism, ca singur mijloc de a dovedi cunoștințele lingvistice pentru a avea acces la aceste posturi, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 45 TFUE și al Regulamentului (UE) nr. 492/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 aprilie 2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii (JO L 141, p. 1).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 2 Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 11), vizat de scisoarea de punere în întârziere și de avizul motivat emis de Comisie în cadrul prezentei cauze, a fost abrogat și înlocuit prin Regulamentul nr. 492/2011 începând cu 16 iunie 2011, respectiv la o dată ulterioară expirării termenului menționat în avizul motivat. Modul de redactare a articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 492/2011 reia însă în termeni neschimbați textul articolului 3 din Regulamentul nr. 1612/68 și prevede:

„În domeniul de aplicare al prezentului regulament nu sunt aplicabile actele cu putere de lege și actele administrative sau practicile administrative ale unui stat membru care:

- (a) restrâng sau supun unor condiții care nu se aplică propriilor lor cetățeni cererea și oferta de locuri de muncă, accesul la ocuparea unui loc de muncă sau dreptul străinilor de a desfășura o activitate sau care
- (b) deși se aplică indiferent de cetățenie, scopul sau efectul lor exclusiv sau principal este de a împiedica accesul resortisanților altui stat membru la locurile de muncă oferite.

Primul paragraf nu se aplică în cazul condițiilor privind cunoștințele lingvistice solicitate în raport cu natura locului de muncă urmând a fi ocupat.”

Dreptul belgian

- 3 Constituția definește patru regiuni lingvistice, și anume patru părți distincte ale teritoriului național în care se aplică norme uniforme privind utilizarea limbilor, în special în materie administrativă. Este vorba despre regiunea de limbă franceză, regiunea de limbă neerlandeză, regiunea de limbă germană și regiunea bilingvă Bruxelles-Capitală.
- 4 Dispozițiile care figurează în capitolul III din Legile coordonate privind utilizarea limbilor în materie administrativă din 18 iulie 1966 (*Moniteur belge* din 2 august 1966, p. 7799, denumite în continuare „legile coordonate”), ulterior modificate, reglementează în special utilizarea limbilor în serviciile locale, care sunt definite la articolul 1 alineatul (2) și la articolul 9 din aceste legi drept persoanele fizice și juridice concesionare ale unui serviciu public sau însărcinate cu o misiune pe care legea sau puterile publice le-au încredințat-o în interes general și a căror activitate nu se întinde la mai mult de o comună.

- 5 Secțiunea II din legile coordonate privește aplicarea acestora în regiunile de limbă franceză, de limbă neerlandeză și de limbă germană. În această privință, articolul 15 alineatul (1) din legile menționate prevede:

„În serviciile locale înființate în regiunile de limbă franceză, de limbă neerlandeză sau de limbă germană, nicio persoană nu poate fi numită sau promovată într-o funcție sau pe un post dacă nu cunoaște limba regiunii.

Examenele de admitere și de promovare au loc în aceeași limbă.

Candidatul este admis la examen numai dacă din diplomele sau din certificatele de studii solicitate rezultă că a urmat studiile în limba menționată mai sus. În lipsa unei astfel de diplome sau certificat, cunoașterea limbii trebuie dovedită în prealabil printr-un examen.

Dacă funcția sau postul se obține fără examen de admitere, aptitudinea lingvistică impusă se dovedește prin intermediul probelor pe care al treilea paragraf le prevede în acest scop.”

- 6 Figurând în capitolul VI din legile coordonate, referitor la dispozițiile speciale, articolul 53 din acestea prevedea la data expirării termenului stabilit în avizul motivat:

„Secretarul permanent pentru recrutare este singurul competent să elibereze certificate în scopul de a atesta cunoștințele lingvistice impuse de legea din 2 august 1963.”

- 7 Din dosarul prezentat Curții reiese că secretariatul permanent pentru recrutare a fost înlocuit cu SELOR, singurul organism abilitat să elibereze certificatele menționate candidaților care au promovat cu succes examenele pe care acesta le organizează la Bruxelles.

Procedura precontencioasă

- 8 La 22 martie 2010, Comisia a trimis Regatului Belgiei o scrisoare de punere în întârziere în care indica faptul că cerința unui mijloc de probă unic pentru a atesta cunoștințele lingvistice, prevăzută de legislația belgiană drept prealabilă accesului la posturile care urmează să fie ocupate în serviciile locale din regiunile de limbă franceză, de limbă neerlandeză sau de limbă germană, constituie o discriminare interzisă de articolul 45 TFUE și de Regulamentul nr. 1612/68.
- 9 Autoritățile din Comunitatea flamandă au răspuns prin scrisoarea din 19 iulie 2010, exprimându-și disponibilitatea de a pune legislația flamandă privind cerințele angajatorilor publici în materie lingvistică în conformitate cu dreptul Uniunii.
- 10 Prin scrisoarea din 8 noiembrie 2010, serviciile Comisiei au solicitat Regatului Belgiei să le trimită un proiect de modificare legislativă, precum și un calendar de adoptare precis și detaliat. Prin nota din 20 decembrie 2010, autoritățile din Comunitatea flamandă au trimis un anteproiect de decret a cărui adoptare era prevăzută pentru luna ianuarie a anului 2011.
- 11 Întrucât nu a obținut un alt răspuns de la Regatul Belgiei, Comisia i-a adresat, la 20 mai 2011, un aviz motivat prin care acesta a fost invitat să ia măsurile necesare pentru a se conforma avizului respectiv în termen de două luni de la primirea sa.
- 12 Regatul Belgiei a răspuns prin scrisoarea din 2 decembrie 2011, în care își reafirma voința de a pune dreptul belgian în conformitate cu dreptul Uniunii, dar sublinia de asemenea complexitatea problemei utilizării limbilor în materie administrativă în acest stat membru din cauza existenței mai multor regiuni lingvistice și a particularităților legate de repartizarea competențelor între diferitele entități federate.

- 13 Prin scrisorile din 27 martie, din 13 iulie și din 17 octombrie 2012, Comisia a solicitat Regatului Belgiei informații suplimentare cu privire la situația existentă în fiecare regiune lingvistică.
- 14 Ca răspuns la aceste cereri, statul membru menționat a transmis Comisiei un proiect de decret de punere în aplicare al Comunității flamande, precum și un anteproiect de decret și un anteproiect de decret de punere în aplicare al Comunității franceze.
- 15 În continuare, decretul de punere în aplicare a decretului Comunității flamande a fost comunicat Comisiei. Comunitatea franceză a trimis de asemenea Comisiei o copie a Decretului din 7 noiembrie 2013 privind dovada cunoștințelor lingvistice impuse de legile privind utilizarea limbilor în materie administrativă. Decretul menționat trebuia să mai fie completat însă cu un decret de punere în aplicare. Pe de altă parte, Comisia nu a primit nicio informație cu privire la regiunea de limbă germană.
- 16 În aceste condiții, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.
- 17 Prin scrisoarea din 18 decembrie 2014, primită de Curte la 22 decembrie 2014, Regatul Belgiei a informat Curtea că a transmis Comisiei Decretul guvernamental al Comunității franceze din 22 octombrie 2014 de punere în aplicare a decretului din 7 noiembrie 2013 menționat la punctul 15 din prezenta hotărâre.

Cu privire la acțiune

Argumentele părților

- 18 Comisia amintește că, în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 492/2011, statele membre pot impune ca resortisanții celorlalte state membre să dispună de cunoștințele lingvistice necesare în raport cu natura locului de muncă ce urmează a fi ocupat.
- 19 Această instituție subliniază însă că, în conformitate cu jurisprudența Curții, cerința lingvistică trebuie pusă în aplicare în mod proporțional și nediscriminatoriu. Comisia adaugă că, în Hotărârea Angonese (C-281/98, EU:C:2000:296), Curtea a statuat că această situație nu se regăsește în cazul unei obligații, impusă de un angajator pentru accesul unui candidat la un concurs de recrutare, de a face dovada cunoștințelor sale lingvistice exclusiv prin intermediul unei diplome unice eliberate într-o singură provincie dintr-un stat membru.
- 20 Comisia apreciază că respectiva jurisprudență poate fi transpusă la reglementarea belgiană, în măsura în care aceasta impune unui candidat, pentru a-i permite să aibă acces la un concurs de recrutare, să facă dovada cunoștințelor sale lingvistice prin intermediul unei diplome unice eliberate exclusiv în Belgia.
- 21 Regatul Belgiei nu contestă temeinicia acțiunii și se limitează la a menționa din nou evoluția lucrărilor legislative inițiate pentru a se conforma obiecțiunii Comisiei, explicând că termenele lungi sunt legate de structura complexă a acestui stat membru.

Aprecierea Curții

- 22 Conform unei jurisprudențe consacrate a Curții, ansamblul dispozițiilor Tratatului FUE referitoare la libera circulație a persoanelor urmărește facilitarea exercitării activităților profesionale de orice natură de către resortisanții statelor membre pe teritoriul Uniunii și se opune măsurilor care i-ar putea defavoriza atunci când doresc să exercite o activitate economică pe teritoriul unui alt stat membru (a se vedea în special Hotărârea Las, C-202/11, EU:C:2013:239, punctul 19 și jurisprudența citată).

- 23 Aceste dispoziții și în special articolul 45 TFUE se opun astfel oricărei măsuri care, chiar și atunci când se aplică fără discriminare pe motiv de cetățenie, este susceptibilă să îngreuneze sau să facă mai puțin atractivă exercitarea de către resortisanții Uniunii a libertăților fundamentale garantate de tratat (Hotărârea Las, EU:C:2013:239, punctul 20 și jurisprudența citată).
- 24 Desigur, articolul 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 492/2011 recunoaște statelor membre dreptul de a stabili condițiile privind cunoștințele lingvistice solicitate în raport cu natura locului de muncă ce urmează a fi ocupat.
- 25 Cu toate acestea, dreptul de a impune un anumit nivel de cunoaștere a unei limbi în funcție de natura locului de muncă nu poate aduce atingere liberei circulații a lucrătorilor. Cerințele care decurg din măsurile destinate să îl pună în aplicare nu trebuie să fie în niciun caz disproporționate în raport cu scopul urmărit, iar modalitățile de aplicare a acestora nu trebuie să implice discriminări în detrimentul resortisanților altor state membre (a se vedea în acest sens Hotărârea Groener, C-379/87, EU:C:1989:599, punctul 19).
- 26 În speță, trebuie recunoscut faptul că se poate impune în mod legitim unui candidat la un concurs organizat în scopul ocupării unui loc de muncă într-un serviciu local, cu alte cuvinte, într-o entitate concesionară a unui serviciu public sau însărcinată cu o misiune de interes general pe teritoriul unei comune, să cunoască, la un nivel corespunzător naturii locului de muncă ce urmează să fie ocupat, limba regiunii în care se află comuna în cauză. Se poate considera deci că un loc de muncă într-un astfel de serviciu impune o aptitudine de a comunica cu autoritățile administrative locale, precum și, dacă este cazul, cu publicul.
- 27 Într-un asemenea caz, deținerea unei diplome prin care se atestă reușita la un examen de limbă poate constitui un criteriu care să permită evaluarea cunoștințelor lingvistice solicitate (a se vedea în acest sens Hotărârea Angonese, EU:C:2000:296, punctul 44).
- 28 Cu toate acestea, faptul de a impune, așa cum prevăd legile coordonate, unui candidat la un concurs de recrutare să aducă dovada cunoștințelor sale lingvistice prin prezentarea unui singur tip de certificat, care este eliberat numai de un singur organism belgian, însărcinat, în acest scop, cu organizarea examenelor de limbă pe teritoriul belgian, rezultă a fi, în lumina imperativelor liberei circulații a lucrătorilor, disproporționat în raport cu obiectivul urmărit.
- 29 Astfel, această cerință exclude orice luare în considerare a nivelului de cunoștințe pe care, pe baza unei diplome obținute în alt stat membru, având în vedere natura și durata studiilor pe care le atestă, se poate prezuma că le are titularul acestei diplome (a se vedea în acest sens Hotărârea Angonese, EU:C:2000:296, punctul 44).
- 30 În plus, această cerință, deși este aplicabilă fără distincție resortisanților naționali și celor din celelalte state membre, îi defavorizează în realitate pe resortisanții celorlalte state membre care ar dori să postuleze pentru un loc de muncă într-un serviciu local din Belgia.
- 31 Această cerință obligă astfel persoanele interesate care au reședința în alte state membre, cu alte cuvinte, în majoritate resortisanți ai acestor state, să se deplaseze pe teritoriul belgian numai în scopul de a-și evalua cunoștințele în cadrul unui examen indispensabil pentru eliberarea certificatului impus pentru a-și depune candidatura. Sarcinile suplimentare pe care le implică o asemenea obligație sunt de natură să facă mai dificil accesul la locurile de muncă în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Angonese, EU:C:2000:296, punctele 38 și 39).
- 32 Regatul Belgiei nu a invocat niciun obiectiv a cărui realizare ar putea justifica aceste efecte.

- 33 În condițiile în care Regatul Belgiei arată că au fost inițiate lucrări legislative pentru a pune reglementarea națională în litigiu în conformitate cu cerințele dreptului Uniunii, dar că acestea trebuie să urmeze proceduri lungi și complexe din cauza structurii acestei țări, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, un stat membru nu poate invoca dispoziții din ordinea sa juridică națională, nici chiar constituțională, pentru a justifica nerespectarea obligațiilor care rezultă din dreptul Uniunii (a se vedea în special Hotărârea Comisia/Ungaria, C-288/12, EU:C:2014:237, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 34 Trebuie adăugat că, în orice caz, existența unei neîndepliniri a obligațiilor trebuie apreciată în funcție de situația statului membru astfel cum se prezenta aceasta la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat, iar schimbările intervenite ulterior nu pot fi luate în considerare de către Curte (a se vedea în special Hotărârea Comisia/Regatul Unit, C-640/13, EU:C:2014:2457, punctul 42 și jurisprudența citată).
- 35 În aceste condiții, este necesar să se constate că, prin faptul că a impus candidaților la posturi în serviciile locale din regiunile de limbă franceză sau de limbă germană din ale căror diplome sau certificate solicitate nu rezultă că și-au terminat studiile în limba vizată să facă dovada cunoștințelor lor lingvistice printr-un singur tip de certificat, eliberat exclusiv de un singur organism oficial belgian după un examen organizat de acest organism pe teritoriul belgian, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 45 TFUE și al Regulamentului nr. 492/2011.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 36 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Regatului Belgiei la plata cheltuielilor de judecată, iar Regatul Belgiei a căzut în pretenții, se impune obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară și hotărăște:

- 1) Prin faptul că a impus candidaților la posturi în serviciile locale din regiunile de limbă franceză sau de limbă germană din ale căror diplome sau certificate solicitate nu rezultă că și-au terminat studiile în limba vizată să facă dovada cunoștințelor lor lingvistice printr-un singur tip de certificat, eliberat exclusiv de un singur organism oficial belgian după un examen organizat de acest organism pe teritoriul belgian, Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 45 TFUE și al Regulamentului (UE) nr. 492/2011 al Parlamentului European și al Consiliului din 5 aprilie 2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii.**

- 2) Obligă Regatul Belgiei la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături